

Концептуальні засади прийняття рішень в управлінні організаціями

Віктор Алькема

*д.е.н., професор, завідувач кафедри управлінських технологій,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: Alkema@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-5997-7076*

Валерій Діденко

*аспірант кафедри управлінських технологій,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: DidenkoVV@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0002-5755-2397*

В сучасних економічних умовах пріоритетним завданням управління організаціями є не лише забезпечення ефективного використання всіх наявних у нього кадрових, фінансових, матеріальних, технічних ресурсів, а й зміна парадигми управління з впровадженням нових сучасних підходів до прийняття та реалізації управлінських рішень.

Питання дослідження теоретико-методичних засад, прийняття управлінських рішень в управлінні організаціями та підприємствами поняття система управління її формування та функціонування широко висвітлювалось у працях багатьох науковців.

Система управління організацією (підприємством) визначається науковцями як спосіб взаємодії між суб'єктом і об'єктом управління, спосіб побудови взаємозв'язку між рівнями управління і функціональними галузями, що забезпечує оптимальне, за даних умов, досягнення цілей організації [1]. Так, О. Іванілов визначає, що система управління підприємством – це принципи та механізми прийняття рішень, проходження інформації, планування, а також системи мотивації та матеріального стимулювання [2].

На думку А. Черницької доцільність розгляду системи управління підприємством з точки зору теорії організації пояснюється, передусім, тим, що система управління є уособленням організаційного досвіду, який проявляється у зв'язках та взаємодії між її структурними елементами (підрозділами, посадовими позиціями та ін.) [3]. Також підґрунтям якісного дослідження системи управління підприємством, як вже зазначалося, мають слугувати положення системного підходу, який є одним із основних методів наукового дослідження соціально-економічних систем [4].

За дослідженням Р. Павлова, В. Іваненко, необхідною умовою існування будь-якої системи є наявність управління, що орієнтоване на створення та здійснення цілеспрямованих керуючих дій по відношенню до системи в цілому. Відповідно, системи, в яких протікають процеси управління, мають назву систем управління [5].

Як зазначає М. Клименюк «система управління визначається як така, що має дві тісно пов'язані між собою основні складові частини, які утворюються з елементів системи і мають назву підсистем: орган управління та об'єкт

управління» (керуюча та керована системи), а структура системи управління визначається як множина всіх завдань управління, які потрібно розв'язати у конкретній системі управління» [6].

Метою дослідження є розгляд теоретико-методичних засад прийняття рішень в управлінні організаціями.

З метою проведення дослідження було застосовано методи наукового пізнання: аналізу та синтезу, спостереження, абстрагування, формалізації, порівняння; системний, структурний підходи; процесний, комплексний, функціональний підходи.

Досліджуючи теоретично-методичні засади прийняття рішень в управлінні організаціями слід зазначити, що основою їх прийняття виступають ключові наукові підходи до управління, такі як науковий, системний, стратегічний, функціональний, ситуаційний, адміністративний, соціально-економічний, ірраціональний та інші наукові підходи. Їх доцільно систематизувати та класифікувати за такими головними ознаками, як термін дії (короткочасних та довготермінових); спрямованість на вирішення стратегічних чи поточних та ситуативних задач (стратегічні, тактичні, ситуативного управління); та за іншими параметрами.

Стратегічний підхід до управлінських рішень застосований на тому, що значна частина управлінських рішень приймається на стратегічному рівні управління і таким чином ці рішення забезпечують реалізацію, прийняття стратегічних цілей, контроль за ресурсами організації, робіт з якістю та результатами реалізації прийнятих управлінських рішень, і в цьому аспекті вони розраховані на довготривалу перспективу реалізації.

Науковий підхід до прийняття управлінських рішень засновано на дотриманні раціональності прийняття рішень. Він побудований на тому, що керівник повинен мати чітке уявлення про цілі, мету та задачі, рішення про аналіз поточної ситуації, а прийняття управлінського рішення має бути засноване на наукових засадах, принципах, підходах, які пропонують та напрацьовані наукою для вирішення певних науково-практичних та практичних завдань управління.

Адміністративний підхід заснований на тому, що керівник для прийняття рішення може володіти лише загальною інформацією та не мати повного бачення всіх обставин та ситуації, що склалася. В цих умовах керівник застосовує доступні для нього методи, засоби управління та накопичений практичний досвід.

Окремого значення має застосування ірраціонального підходу, оскільки його застосування пов'язано із тим, що рішення керівники приймають інтуїтивно до того, коли будуть досліджені і зважені різні альтернативи, варіанти рішень. Незважаючи на високу ризиковість такого підходу, він є доцільним на рівні ситуативного управління, а також для прийняття управлінських рішень в умовах високого рівня невизначеності, в нових, складних умовах та відсутності об'єктивної інформації про ситуацію.

Досліджуючи сутність та значення управлінських рішень слід зазначити, що вони формуються на засадах дотримання наукових принципів, таких

як загальнонаукові: – цільової спрямованості; поєднання централізації та децентралізації управління; єдиноначальності; оптимальності; делегування повноважень; ефективності та ін. Серед специфічних принципів, на засадах яких необхідно приймати управлінські рішення на нашу думку, слід зазначити принципи системності та взаємообумовленості, принципів соціальної орієнтованості; безперервного зростання якості; уніфікованості та стандартизації; інтеграції, достатності інформації та об'єктивності.

Щодо функціонального спрямування, управлінські рішення приймаються для здійснення планування діяльності на стратегічному та тактичному рівнях, організації роботи організації, її структурних підрозділів, колективів та окремих працівників; впровадження системи мотивації та стимулювання праці співробітників; своєчасного управління з координуванням та регулюванням діяльності працівників; впровадження ефективних дієвих систем контролю та забезпечення контролю функціонування, якості, роботи працівників та витратами і розподілом ресурсів, результатів діяльності та виконання досягнення прийнятих стратегічних цілей.

Слід зазначити, що рішення в управлінні можуть мати характер директив, норм та регламентів, вказівок. Водночас, в окремих випадках на рівні структурних підрозділів та конкретного виконання дій вони можуть носити не директивний, а рекомендаційний характер.

Узагальнюючи зазначимо, що управлінські рішення є важливими невід'ємними елементами в системі управління організаціями, при цьому на сам процес прийняття управлінських рішень впливають об'єктивні та суб'єктивні зовнішні та внутрішні фактори. Аналізуючи та досліджуючи всі альтернативи керівник має вивчити всі можливі результати та наслідки, щоб прийняти найбільш раціональне та ефективне рішення. Головною метою прийняття рішень в системах управління організаціями є забезпечення впливу на систему управління, забезпечуючи її розбудову та забезпечення практичної реалізації прийнятих рішень згідно з визначеними цілями, а саме реалізація управлінських рішень має безпосередній вплив на фінансово-економічний, техніко-технологічний, соціально-суспільний розвиток організації.

Ключові слова: управління, управлінські рішення, наукові підходи до управління, управління організаціями.

Список використаних джерел

1. Гончар, В. В. (2014). *Управління системою стратегічних змін в діяльності підприємств: проблеми формування, розвитку та використання: монографія*. Маріуполь: ПДТУ. 280 с.
2. Іванілов, О. С. (2009). *Економіка підприємства*. К.: Центр учбової літератури. 728 с.
3. Черницька А.М. (2012). *Розкриття та характеристика підходів до визначення системи управління підприємством*. *Ефективна економіка № 12*. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1638>
4. Алькема В.Г., Кириченко О.С. *Менеджмент організацій: навчальний посібник*. Кн.1. Київ: Університет «КРОК», 2023. 276 с. <https://dspace.krok.edu.ua/handle/krok/50>

5. Павлова, Р.К. & Іваненко, В.В. (2020). Моделювання структури системи управління організацією. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. № 4. С. 62-66.
6. Клименюк, М.М. (2017). *Менеджмент*. Київ : Міленіум. 174 с.